

willen zeggen stijl? En komen over (wordt over) kan niet achenneen gevoelen? veel zocht, voordien, ook

Karveld en neer gegeven mooie woormen van de daarom stond den daardoor al had Alex laet, wilde, ame ziel zag, niet kunnen

choone leven pvoor haar d menschen in zorg voor en bleef over spreekte van je wist zich a, die zij niet haar waren, met haar onniet een bui-

mooie boek, de die er uit iet lichtvaaroghartig af-willen. Het ziet als één daan en mis-als zondaren,

oor Christus toelating tot wanneer het wij het Lam zich ook over andaren". an stijl, gees-ontdekkend.

H. S.

onzen tijd te geen gemak-rijke verwar-

leden de din- nog op hun menschen braaf men, dat alles ang der revo-g het wereld-

beginselen van belooften de hooggelooftde sliden zei, de lie nu te zor-den zoo goed hiernamaals

ooze toestand t laat.

ndersom pro-weemaal twee zin, want hoe oudt. De rede d, en men be-tgunning over i worden.

van een goed n uitgeeft des g kan gepaard wijde lijnen

niet moet men van den man. nota bene wel n niet door de zij geschoven. s, vanwaar hij nen omvatten denkbeeld ge-punt draait van Pilatus:

wat is waarheid, overtuigender worden uitgesproken dan thans. Dit geldt niet het minst voor de huidige erg in trek zijnde moderne theologen. Van Karl Barth werd getuigd: hij is eclectisch — van alles wat, gewoonweg gezegd — zoowel filosofisch als theologisch, omdat hij geen enkelen vorm voor vol aanziet. Men kan hem dus nooit narekenen. Gij meent hem te vatten — hij ontglipt u en gij hebt niets in uw hand. En daarom heet hij „profeet“.

En die wetenschappelijke kunst heet dialectiek. In de wetenschap, maar vooral in de politiek hoog ver-eerd. Men luistere maar eens naar de bolsjewisten en de socialistten.

En er zijn menschen die begrijpen willen, en die dit soort vogels van diverse pluimage achterna loopen met zout in de hand, om het op hun staart te leggen, maar zooiets lukt nooit, zei men voorheen, toen de redelijkheid nog in eere was.

Geen wonder, dat wij allerlei vreemde dingen zien om ons heen. En af en toe de zucht hooren: ik begrijp er niets meer van.

Nu ik hiermee even bezig ben, vind ik een geschikte gelegenheid een paar brieven te beantwoorden, die ik al eer had moeten behandelen. Ik begin — in den stijl van onzen tijd — met den brief, dien ik het laatst ontving.

De broeder, die zeer vriendelijk was, waarvoor ik hem gaarne wil danken, wees op een zinnetje in een mijner vorige brieven, waarin ik vertelde van een zakenman, die een boete kreeg, omdat een van zijn kantoomeisjes een uurtje overwerkte.

Hij zegt: daar is een andere kant aan het geval. Waarom nemen die zakenmenschen toch al maar meer en soms uitsluitend meisjes op hun kantoren? Het meisje verdringt alom den jongen man. Ik zie ze overal, in de rijksbureaux, op de kantoren, in de fabrieken, in het leger ook al, wat wij afkeken van de Duitschers, die hier hun „grijze kraaien“ trotsch lieten rondwandelen. Wij hebben onze „marva's“.

Overal vinden we de meisjes. Alleen — niet meer in de huishouding. Moet dat nu zoo?

Ik stem toe, dit is een der vreemde symptomen van onzen dag. En ik wil er ook wel heel wat kwaad van zeggen, hoewel dat weinig helpt.

Het is waar; de kantoren en de bureaux zitten vol meisjes en de arme huismoeder met een zwaar gezin en vaak ziekelijk van overwerk en zorg, kan geen hulp krijgen en de gestichten van barmhartigheid moeten straks hun taak opgeven. Men wil niet meer.

Op het kantoor en in de fabriek is alles veel beter en de meisjes zijn handiger dan de jongens en hoeveci zij ook verdienen, toch misschien nog goedkooper en zij zelf gevoelen zich vrij.

Als ik zoo in den laten middag door de drukste straten van de stad wandel, zie ik deze meisjes zitten in de restaurants en café's, met een glas limonade of bier voor zich, en rookend een sigaret.

Wat een vreemde wereld zegt men dan.

Maar zeg het eens tegen die meisjes, als gij er ergens een in huis mocht kunnen treffen; zij lacht u hartelijk uit. Gij wordt oud of zijt achterlijk, kunt met uw tijd niet meer mee.

Het is alles waar en vreemd. En bedenkelijk ook.

Want de vrouw pleegt het langst nog de goede orde in eere te houden, als de man al lang van streek is. Zij is doodsbang voor antiek te worden gehouden, in haar kleeding, maar in de zeden houdt zij het langst maar aan het oude vast. Daar is zij ook het veiligst bij. Zij is zuinig, en als zij verkwist, is het in de overmaat van dingen die nog blijven, kleeren, juweelen. Maar als zij nu ook naar de café's leert loopen en gaat rooken — ja, dan kan het huisgezin allengs zijn matten wel oprollen. Wat doen wij ook met dat oude ding, de gezellige huiskamer, waarover in mijn jeugd prof. Fabius een zoo kostelijk referaat kon houden?

Wij hebben het voorts ook allemaal zoo druk met de omzetting van heel het maatschappelijk leven en met al ons druk organiseren, dat ons als ademloos van de eene vergadering naar de andere doet snellen, dat wij de heerlijke rust van het gezin niet meer kennen.

En toch, — in de Tweede Kamer hoorde ik het een ernstige, zeer begaafde liberale vrouw zeggen: als gij mijne heeren het geluk in huis niet vindt, dan vindt gij het nergens.

Wie geeft het haar nu nog toe? Wij zoeken het geluk buitenshuis.

Zoo zou ik kunnen voortgaan met op allerlei symptomen te wijzen, die voor onzen dag doen vreezen. Eigenlijk is dat een werk aller moralisten geweest, de eeuwen door. En veel baat bracht het niet, omdat de meesten hunner slechts het symptoom konden aanwijzen en bepruttelen, maar de kern der zaak niet konden zien.

Alleen het Woord Gods en de daarop gebouwde goede belijdenis der kerk leeren ons het leven goed zien. Het kwaad onzer eeuw is, dat zij erger nog dan de vorige dat Woord en die belijdenis verwerpt.

En daardoor komen op de valsche kerk en de valsche staat, tengevolge waarvan de kracht van de weerhouding der zonde steeds meer aan het leven wordt onttrokken.

Wereldsche wijsheid spreekt van het probleem van kerk en staat en zet die als twee vijandige machten tegenover elkander. En men klaagt dan over „gods-

diensttwisten“ die vroegere eeuwen het bloed bij stroomden deden vergieten. Schrikkelijk misverstand, want kerk en staat behooren beide te staan aan den kant van het koninkrijk Gods. De strijd ging steeds tusschen de valsche kerk en den valschen staat, wapenen van den vorst der duisternis.

En wie onze eeuw goed wil zien, moet dit innerlijk vervalschen van de kerk en den staat, die beide onzen Heere Jezus Christus als hun Koning moeten willen erkennen, willen opmerken.

Zoo kom ik tot mijn tweeden brief, die dit treffend belicht. Een zuster uit Almelo zond mij toe een artikel uit een in haar omgeving blijkbaar veel gelezen blad. Het was een artikel van het hoofd eener christelijke school, lid der Ned. Herv. kerk, en tevens van de Partij van den Arbeid.

De man teekent eerst den sozialen toestand der arbeiders in de eerste helft der achttiende eeuw met de gebruikelijke cliché's.

De arbeiders hadden het toen zeer slecht en het was Marx, die optrad om hun ketenen te verbreken. Hij was het, die de onbetaalde rekening van het christendom aan dat Christendom voorlegde. Ik vraag: wat was dit christendom? Dat der Fransche revolutie, want de nood der arbeiders was de vrucht van de beginselen der revolutie. Ik ben christen evengoed als gij, zeide een harer felste profeten, prof. Opzoomer, tegen Groen. Deze antwoordde: het Woord Gods zal beslissen, wie Christen heeten mag.

Waar was in die dagen de kerk van Christus? Zij school weg in zoo goed mogelijk verborgen plaatsen en toen zij weer te voorschijn trad in de Afscheiding, werd zij hevig vervolgd door de „officieele kerk“ en door de soldaten eener overheid, die bedorven was door een door en door vervalscht staatsbegrip en de daarop berustende staatspractijk.

Toen dat „christendom“ er was, was de kerk nauwelijks zichtbaar.

Wij huiveren, als wij de taal van een Voltaire lezen, maar wij moeten dan ook bedenken, dat hij niet dan een valsche kerk zag.

En toen Marx dus zijn brief aan dat „Christendom“ zond, zou een post, die het juiste adres zocht, dien hij hem zelf in de bus hebben geworpen. Want hij was een der duidelijkste exponenten van het onge-loof en de revolutie, die zooveel kwaad brachten over degenen, die wij gewoon werden arbeiders te noemen. Ook thans nog, nu hun voornaamste werk het staken, d.w.z. het niet arbeiden, is.

Maar goed — het is nu dat schoolhoofd, dat de arbeiders opriep een dienst in de Ned. Herv. kerk bij te wonen op den eersten Meidag, den dag van Marx. Want die kerk zou hun vertellen: ik ben blij, dat uw ketenen verbroken zijn, en nu wil ik u helpen een wereld te winnen. En dan heeft die kerk ook het recht en het gezag om te zeggen: maar ik heb u, o arbeiders, nog iets meer te brengen. Er is niet alleen een wereld te winnen voor en door u, maar ik wijs u ook den weg ten hemel.

En daarmee overtroeft dan de Ned. Herv. kerk waarlijk Marx, want die zei, dat de hemel er alleen maar was voor de musschen.

Hier hebt gij nu den valschen staat, maar ook een valsche kerk.

Het is niet alleen de Ned. Herv. kerk, die in haar verzwakking der belijdenis, de overwinning op de wereld denkt te behalen, de Roomsche kerk kan het nog beter. Zij is „wereldkerk“, en zij ziet met een glimlach de stuiptrekkingen van een afgedoold oecumenisch protestantisme, doet aan dat oecumenisch gedoe niet officieel mee, maar zendt er wel haar luitersaars en soms haar redenaars. Het komt zoo wel in orde. En in bond met het humanisme, dat zich allerwege breed maakt, zal zij de maatschappij herscheppen naar het model van een vermoderniseerd middeleeuwsch kunstwerk.

In de dagen der vorige verkiezingen werd mij het program der R. Kath. arbeidersbeweging, die thans de politiek beheerscht, toegezonden. Ik kreeg gelijken indruk als van het geschrift van dien christelijken onderwijzer. Wij zullen, o, geliefde arbeiders, de wereld voor u winnen. En dan garandeert de kerk u den hemel daarenboven. Meer kan een mensch, zou men zoo zeggen, niet vragen. Of is er iemand, die nog hooger biedt?

En zoo wordt de weg voor den antichrist bereid. Dat is het teeken van onzen dag. En nu kunnen we over allerlei symptomen klagen, en terecht, en zuchten over allerlei inderdaad beangstigende problemen, maar het groote probleem, ook weer voor onzen tijd, die valsche kerk en die valsche staat, eischt van ons allereerst de volle aandacht.

Tot de volgende week.

Met hartelijke groeten en heilbede.

Uw toegenegen MARNIX.

Millioenplan.

De J. van Bruggen schrijft in „Kerkbode van Drente“ over het hier gepubliceerde advies inzake het miljoenplan:

Wij oordeelen, dat deze verklaring te betreuren is. Niet wijl we van meening zijn, dat men wel moet meewerken aan de vorming van het miljoen. Ook wij zijn van oordeel, dat het thans, nu ons christelijk leven in zulk een ernstige crisis verkeert en er gegronde reden voor zorg is ten aanzien van de koers, die door de A.R. schijnt te zullen worden gevaren, geen tijd is, om een miljoen bijeen te brengen. Eer we daaraan beginnen moeten we de vragen, die onze geleerden ontrosten, breed en grondig hebben doorgesproken en tot klaarheid hebben gebracht.

Dat wij thans niet tot de vorming van het miljoen willen bijdragen zal niemand ons euvel duiden. Er zijn verscheiden kiesverenigingen, van welke we hoorden, dat zij voor zich in haar geheel hetzelfde hebben besloten. En de partijleiding heeft onze kiesvereniging niet gevraagd, hoe wij over de vorming van een miljoen in dezen tijd dachten. Dit besluit is zonder voorafgaande bespreking in de kiesverenigingen kortweg in den top genomen.

Dat is dus precies hetzelfde als wat in bedoelde verklaring gezegd is. Het verblijdt ons.

Maar we vragen nu des te meer: welk bezwaar kan er dan zijn? We lezen:

Indien in de A.R. partij besloten wordt tot iets dat ons niet goed schijnt, dan is toch het eerste wat gedaan moet worden: onze bezwaren in de kiesvereniging en zoo noodig ook aan hogere partij-instanties voorleggen. Doch..... wij lezen in de REFORMATIE niet, dat één der ondertekenaars dit heeft gedaan. Zelfs wordt den lezers van bedoeld advies deze eenig goede weg NIET gewezen! Men zegt alleen: „Doe er niet aan mee“. En dit achten we geheel fout. En uiterst gevaarlijk. Want dit strijdt met alle goede orde in eenig samenlevingsverband en kan niet dan verwarrend en verstrend en onthindend werken.

We begrijpen dit niet. Zelf zegt de v. B., dat de zaak van boven af is opgelegd. Dat vinden wij ook. Maar nu dus onze menschen gevraagd worden mee te helpen aan een kapitaal, waarvan vrijwel niemand begrijpt, wat er straks mee-gedaan wordt, is het goed, op veler vraag-om-advies antwoord te geven. Of moeten de vragers, die op korten termijn advies begeeren, wachten op later? En intusschen toch maar offeren zonder controle? Men mag alleen offeren als men de consequenties kent, voorzover dit mogelijk is. Voorts is de A.R. partij geen kerkelijk instituut, en is het centraal-comité niet eens een partij-bestuur. We kennen daar geen „leider“ in juridischen zin. Eindelijk: de bekende verklaring bedoelde den weg open te houden voor nadere bezinning, eventueel ook nadere formulering van bezwaren. Maar ons dunkt, dat ieder een advies geven mag. Vooral als het betreft een financiële bijdrage ten bate van een partij, die straks menschen pousseeren en subsidiëren gaat (b.v. zulken als prof. Hellemans van de V.U.), die ons, krijgen ze de kans, nog probeeren zullen van al onze bezittingen (kerkelijk) te berooven. We houden ons geld graag voor wat we noodig hebben om nog te kunnen getuigen.

K. S.

De Toornvliet en Rev. Hoeksema.

Wij zijn niet gewoon, breed in te gaan op het blad van de Toornvliet, omdat het: 1o ons nooit rechtstreeks wordt toegezonden; 2o, doorlopend onwaar is; 3o „kwesties“, die al lang beantwoord zijn, ophaalt, zonder zich van het antwoord iets aan te trekken.

Dezen keer echter treft ons in „The Standard Bearer“, het orgaan van de Hoeksema (Grand Rapids, Amerika), een artikel, dat deze gezonden heeft aan „De Strijdende Kerk“ (het orgaan van de Toornvliet). De St., en met hem afzakkende — het kwaad staat niet stil — ook de Kraan had het een en ander opgevangen van Rev. H., waarin deze op een bepaald punt met ons van meening verschilt; en dit was hem genoeg geweest om het betreffende gedeelte in zijn polemisch bedrijf tegen ons te citeren. Als naar gewoonte werd weer nagelaten te vermelden, dat Rev. H. inzake de eigenlijke kwesties (het „Hervormde“ kerkrecht, de binding aan het voor-wedergeboren-houden, en aan de gemeene-gratie-formuleetjes, voor zoover zij zich aanstellen alsof ze dien naam protegeeren) volkomen aan onzen kant staat. Een poosje later constateert dan weer dr Kraan, dat wij in een ander opzicht met Rev. H. instemmen, en dan deugt van Rev. H. opeens heelemaal niets meer. En zoo draait de molen verder. Het is het normale gedoe van synodocraten, die hun eigen beslissingen niet kunnen verdedigen en dus allemaal over wat anders spreken. Rev. H. heeft nu aan het blad van de St. volgend ingezonden stuk toegezonden, dat wij overnemen uit „The Standard Bearer“.

Geachte redakteur!

Wij U zoo vriendelijk zijn, om het volgende over te nemen in Uw blad? Het is een reflectie op een paar artikelen, die verschenen in „De Strijdende Kerk“ van 9 and 23 Nov. 1946. 't Is wel een beetje laat voor replek, maar dit is grootendeels buiten mijn schuld. Had U mij die nummers van Uw blad, waarin de bewuste artikelen verschenen, aanstonds toegezonden, ik zou er ongetwijfeld terstond op hebben gerefleeteerd. Dit had ik zeker mogen verwachten, temeer daar Uw blad immers gedeeltelijk gratis wordt verspreid. Nu hoorde ik echter van anderen in het oude vaderland, dat er uit mijn brochure „De Geloovigen en Hun Zaad“ in Uw blad breed werd geciteerd. 'k Heb daarop, via ons blad, verzocht om exemplaren van de nummers waarin die aanhalingen voorkwamen, doch zonder gevolg. Eindelijk kreeg ik de boven genoemde nummers van